

ARŞİV VESİKALARINA GÖRE YERLEŞİM YERİ OLARAK ELBİSTAN'IN TARİHİ DURUMU VE STRATEJİK KONUMU AÇISINDAN İL OLMA POTANSİYELİ*

Hakan BOLULU¹

Öz

Cumhuriyetin ilanından, hatta daha önceki devirlerden beri bazı ilçeler il olmak istemektedir; nüfusun fazlalığı, tarihî geçmişin zenginliği, bağlı olunan il ile mesafenin uzaklığı, kendi kendisine yeterli olması, gelişmişliği veya bilakis gelişmemişliği, bir doğal afetin veya terörün yaralarını sarmak vb. birçok sebeple buna layık olduğunu iddia etmenin yanında il olmanın getireceği avantajlardan faydalanmak isteği de bunda önemli rol oynamaktadır. Önceki illerimize ilave olarak 1989 ile 1999 yılları arasında 14 yeni ilin kurulması ile il sayımız 81'e çıkmış daha birçok il adayı da sıraya girmiştir. En az altı bin yıllık mazisinde 170 yıl da başkentliği bulunan Elbistan'ın il olma isteği sık sık gündeme gelmektedir. Bu isteğinin yeni olmayıp çok eskilere dayandığını ispatlayan iki arşiv belgesinin muhtevası ve düşündürdükleri bu çalışmanın konusunu teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Elbistan, İl, Tarih, Gelişmişlik, Konum.

According to Archive Documents, The Historical Status of Elbistan as a Settlement and Its Potential to Become a Province in Terms of Its Strategic Position

Abstract

Since the proclamation of the republic and even before, some districts have wanted to become provinces. The fact that the province is qualified to be a province for many reasons such as its high population, historical richness, distance from the province to which it is connected, self-sufficiency, development or lack of development, getting rid of the negative conditions caused by natural disasters or terrorism, and wanting to benefit from the opportunities of being a province play an important role in this situation. With the establishment of 14 new provinces between 1989 and 1999 in addition to our existing provinces, the number of provinces reached 81 and many of our provincial candidates queued up in the districts. Elbistan, which has a history of at least six thousand years and has been the capital for 170 years, is a district that frequently expresses its desire to become a province. The content and implications of two archival documents, which prove that this request is not new but dates back to ancient times, constitute the subject of this study.

Keywords: Elbistan, Province, History, Development, Location.

*Geliş Tarihi: 24 Aralık 2024, Kabul Tarihi: 26 Aralık 2024

Bolulu, H. (2024). "Arşiv Vesikalarına Göre Yerleşim Yeri Olarak Elbistan'ın Tarihi Durumu ve Stratejik Konumu Açısından İl Olma Potansiyeli". *Âlemnümâ İnsan ve Toplum*, 1 (1), 40-52.

¹ Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis / Türkiye, hakanbolulu10@hotmail.com, ORCID: 0009 0003 5421 0505.

GİRİŞ

Cumhuriyetin ilanından beri değişik zamanlarda çeşitli ilçeler il olma isteğini dillendirmekte bunun gerekçelerini kendince sıralamaktadır. Otoriteler de il olmak için elzem olan şartları sayarken nüfus fazlalığı, il merkezine olan uzaklık, şehirleşme, hinterlant, ulaşım durumu, ekonomik çeşitlilik vb. bazı ölçütlerden bahsetmektedirler. Türkiye’de 15 Haziran 1989 tarihinde Aksaray ve Bayburt’un il olması ile başlayan yeni iller furyası 9 Aralık 1999 da Düzce’nin de arzusuna ulaşması ile 14 yeni il kurulmasına ve sonuçta il sayısının 67’den 81’e çıkmasına sebep olmuştur. Yakın tarihte il olan bu yerlerin, il olmasında rol oynayan faktörlere bakıldığında; ekonomik gelişme veya geri kalmışlık, coğrafi konum, tarihi zenginlik, nüfusun çokluğu, doğal afet kaynaklı mağduriyetin telafisi, terörle mücadele gibi sebeplerin âmil olduğu müşahede edilmektedir

Tablo:1 İl olmada Rol Oynayan Faktörler

İlin adı	Ekonomik gelişme	Gelişmeme	Coğrafi konum	Tarihî zenginlik	Nüfusun fazlalığı	Tabii afet	Terörle mücadele
Aksaray	X		X				
Bayburt		X		X			
Karaman			X	X			
Kırıkkale	X				X		
Batman	X				X		
Şırnak		X					X
Bartın	X						
Ardahan		X					
Iğdır	X		X				
Yalova			X		X		
Karabük	X				X		
Kilis		X					X
Osmaniye			X		X		
Düzce						X	

(Kılınç ve Gülersoy, 2007,s.72).

Kuşkusuz il olmakla kazanılacak bazı faydalar bu durumun cazibesini artırmakta rağbeti çoğaltmaktadır. Bu faydaların bazılarını bir ilçede olmayan kurumların açılması, bazı müdürlüklerin ilçe statüsünden il müdürlüğü statüsüne geçmesi, personel eksikliklerinin giderilmesi, buna bağlı olarak yeni gelecek kişilerle ekonominin, sosyal hayatın ve daha birçok alanın canlanması, belediye bütçesindeki artış, Bölgede artan nüfusa bağlı olarak evlerin ve iş yerlerinin değerlendirilmesi, yeni açılan ticarethane sayısının artışı, büyük şehir statüsündeki illerden ayrılacak ilçelerde büyük şehir belediyesi için kesilen vergi ve harçlardan kurtulmak, merkezden gönderilecek ödeneklerin ilin inisiyatifinden çıkararak kendi ihtiyarına geçmesi vs. gibi pek çok faydaları sıralanabilir.

Bu il namzetlerinin en güçlülerinden biri olan Elbistan, il merkezine uzaklık, gelişmişlik, nüfus, yüz ölçümü, bağlanması muhtemel ilçe ve nüfus sayısı, kişi başı düşen gelir vs. bakımından ilk sıralarda yer almaktadır.²

Elbistan’ın Coğrafi Konumu

Elbistan coğrafi olarak Doğu Anadolu, Akdeniz ile İç Anadolu bölgelerinin kesiştiği noktada yer alır. 38°13' Kuzey Enlemi ve 37°12' Doğu Boylamında, Anadolu Yarımadası'nın doğusunda, Yukarı Fırat Bölümü'nde yer alan Elbistan'ın batısında Afşin ve Gökşun, doğusunda Doğanşehir, güneyinde Nurhak ve Ekinözü, kuzeyinde Darende ve Gürün bulunur. Şar Dağı'nın kuzeydoğusunda, denizden 1150 metre yükseklikte, kendi adıyla anılan

² Bu konuda geniş ve ilmi çalışma için bkz. (Güngör, vd. “Türkiye’de İl Olması Uygun Olan İlçelerin AHP Yöntemiyle Belirlenmesi” 2010, s. 1-16).

Türkiye'nin 4. büyük ovasında kurulmuştur. Ülkenin önemli nehirlerinden olan Ceyhan buradan doğar ve Akdeniz'e dökülür. Güney kısmında bulunan Berit Dağı ve Nurhak Dağı bu mıntikanın en yüksek kısımlarını oluşturur (Kurt vd.,1993-1994 :59).

Elbistan'ın Kısa Tarihçesi

Kuruluşu Paleolitik Döneme kadar giden Elbistan'ın (Tuğlacı, 1985: 113) Hititler ile Komageneler devrine ait Til, Kara-Elbistan (Eski Elbistan), Ozan höyük, Kara höyük, Çavlı-Han, Tel-Afşin, Mehre, Celagi, Hunu ve Efsus Höyükleri gibi büyük harabelerin yanında, birçok küçük höyüğü de bünyesinde barındırdığına bakılarak Eski Çağ'da birçok şehir ve kasaba ile süslenmiş olduğu anlaşılmaktadır (Yinanç M.H.,1993 : 223).

M.Ö. 4. binden beri insanlarla meskun olan Elbistan Hıristiyanlık tarihinde büyük önemi olan Ashab-ı Kehf Mağarasını içinde barındırması bakımından önemlidir (Tuğlacı, 1985: 113). Hititlerden sonra Akad, Asur, kısa süreli Pers, Makedonya ve Roma hakimiyetine giren Elbistan, Roma imparatorluğunun M.S.395 te ikiye ayrılması ile bütün Anadolu gibi Doğu Roma'nın (Bizans) payına düşmüştür. Coğrafi konumu ve stratejik önemi, bölgeler arasında bir geçit noktası olması hasebiyle her dönemde istilalara uğramış, büyük tahribatlara maruz kalmıştır (Yinanç M.H.,1993 : 223).

İlk kez Hz. Ömer döneminde ünlü komutan Halid Bin Velid tarafından İslâm hâkimiyetine dâhil edilen Elbistan bölgesi (Taşdemir, 1995:1). Müteakip yıllarda Bizans hâkimiyetine geçmişse de 1085'te Anadolu Selçuklu Sultanı Süleyman Şah'ın komutanlarından Buldacı tarafından tekrar fethedilmiş 1277 de Moğolların kolu İlhanlılarla Memlûk Türk Devleti arasındaki büyük kapışmaya ve Sultan Baybars'ın büyük zaferine sahne olan Elbistan Ovası Moğol leşleri ile dolmuştur (Turan, 1988: 545). Lakin Baybars'ın Kahire'ye dönmesini fırsat bilen Abaka Han, bu hezimetin acısını Elbistan'ın sivil halkından çıkararak katliam yapmıştır (Taşdemir, 1995: 2).

Bölgedeki otorite boşluğundan faydalanan Dulkadiroğlu Karaca Bey 1337'de Eratna Beyliğinden Elbistan ve çevresini alarak devletini kurmuştur ve bu tarihten Şah İsmail'in büyük yıkımına kadar (1507) Elbistan bu Türkmen devletinin başkentidir. 1521 yılında bu devletin son hükümdarı Ali Bey'in ortadan kaldırılması ve Dulkadiroğlu Beyliği'ne son verilmesiyle Elbistan doğrudan Osmanlı hakimiyeti altına girmiştir (Yinanç R., 1989 :4). Bundan sonra bir daha eski parlak günlerine dönemeyen Elbistan'ın sık sık isyancılara karargah olması ve bunun bir sonucu olarak da savaş meydanı haline gelmesi, bu bölgenin huzurlu bir yer olmasına engel olmuştur. Yöre XIX. yüzyılın ortalarına kadar büyük yolların uzağında olması dolayısıyla asayişsizlik içinde kalmış bu yüzden sosyal ve ekonomik yönden pek fazla gelişmemiştir (Taşdemir, 1995 :2). Tanzimat'tan sonra mütesellimler tarafından yönetilen Elbistan, 1847'den itibaren müdürler tarafından idare edilmeye başlamıştır (Yinanç M.H.,1993 : 229). Sultan Abdülaziz Döneminde Halep Eyaleti kurularak Maraş ona bağlı sancak, Elbistan ise kaza olmuş, I. Dünya savaşı sonrası Halep elden çıkınca Cumhuriyet Döneminde Maraş ilinin en büyük ilçesi olmuştur.

Yukarıda kısa tarihçesi verilen Elbistan'ın il olma arzusunun yeni ve yakın bir tarihe ait olmayıp oldukça eski bir maziye dayandığı 1909 ve 1918 tarihlerine ait iki adet arşiv belgesinden anlaşılmakta olup, bu belgelerden ilki o dönem Elbistan'ının ileri gelenlerinden on yedi vekilin imzası ve mührünü havi olarak Dahiliye Nezaretine sunulan ve gerekçelerini on madde halinde sıraladıkları 17 Zilhicce 1326 /27 Kânun u Evvel 1324 (9 Ocak 1909) tarihli bir dilekçedir (BOA,(DH.MKT), 2735/86,1-3).

Söz konusu dilekçenin giriş bölümünde henüz ilan edilen Kanun u Esasînin ilanından, birlik beraberlik ve ilerleme çabalarından ve Elbistan'ın sahip olduğu özelliklerle il olmayı hak ettiğinden bahsedilmektedir ;

Bu defa Kanun-ı esasi'nin mevki-i icraya vazıyla ve fiil-i meclis-i mebusanın teşkiline dair şerefsudur buyrulan irade-i seniye-i hazret-i hilafet penahi üzerine teessüs etme gibi cümle

memurin ve teba-ı sadıkada zuhur eden ittihad-ı terakki ve gayret-i hayriyeye istinaden vatanımız bulunan Elbistan kazasının derece-i istidad ve kabiliyet-i terakki-i servet ve ümrünün esbab-ı lazimesinin beyanını iptidar eyleriz.

Daha sonra maddeler arzualde şu şekilde yer almaktadır;

1.maddede; Elbistan'ın, komşuları, akarsuları, dağları, ormanları, yetiştirilen ürünleri (pamuk, susam, buğday, arpa, üzüm vb.) sayılmakta, çok müsait olmasına rağmen, gerek eşkiya hareketlerinden gerekse vilayet teşkilatından beri atanan valilerin Elbistan'ın meseleleri ile yeterince ilgilenmemelerinden mütevellit gelişmeye nail olamadığından bahsedildikten sonra böyle verimli bir yerin bayındırlık ve ilerlemeden payını alabilmesinin il olmasına bağlı olduğu belirtilmektedir.

Birincisi Vatanımız bulunan Elbistan kazası Halep ve Sivas ve Mamüratü'l-Aziz ve Adana vilayetlerinin münteha-yı hududlarında baki olup tulen 36 ve arzen 20 saatten ibaret olduğu gibi dahil-i kazada Ceyhun ve Söğütlü ve Hurman ve Göksun nehirleriyle birçok çaylar nebat eder arazi-i vasianın sülûsanından fazlasını iska ve erva eyledikleri gibi Nurhak ve Binboğa ve Parmak ve Koç Dağı ve Hizanlı dağlarıyla sair cebel-i mürtefinin tepelerinden ve eteklerinden müteaddid ve leziz pınarlarıyla neşet ederek külliyetli hayvanat-ı ehliyesinden başka Musul, Halep ve Irak sancaklarından her sene eyyam-ı sayfda 40-50 bini mütecaviz hayvanat gelerek rai olduğu gibi Topça ve Kilim ve Parpu ve Tatar ve Bekre ve saire namalarında pek çok ormanlarımız³ mevcut ve hadd-i istivadan 38 derece şimalinde bulunmakla arazisi mümbit ve mahsuldar olup susam ve pamuk ve buğday ve şair ve culban vs. ve bilad-ı hareye mahsus bulunandan maada enva-i eşcar ve kürümün ziraat ve gırasına müstait olsa da eşair-i sairenin istilasından ve teşkil-i vilayetten beridir valiyan-ı azam ve mutasarrıfe-i kiram hazreti fazılların imar ve ıslaha bir güne atife-i nazar etmediklerinden terakki-i servet ve ümrandan mahrum kalınmış ve hali hazırdaki istidad-ı mahallimizin terakki ve servete nailiyeti dahi kazamızın mutasarrıflığa tahviline mütevakkıf bulunmuşdur.

2. maddede elli binden fazla zeki ve ileri görüşlü nüfusuyla devletine itaatte kusur etmeyen, dini ve devletiyle öğünen insanların şehri olan Elbistan'ın vilayet merkezi Maraş'a 24 eyalet merkezi olan Halep'e 66 saatlik mesafede olmasından dolayı valilerin bu mesafeyi kat ederek kazaya gelmedikleri, meseleleri yerinde incelemedikleri, hasbelkader nadiren gelenlerinden de şahsî menfaatleri ile uğraştıklarından Elbistan'ın eğitimin aydınlığından, ticaretin ve sanayinin faydalarından tarımın ilerletici etkilerinden mahrum kaldığından bahisle bu durumdan yine il olmakla kurtulabileceği belirtilmiştir.

2. si Devlet-i ebed müddet-i alimize kemal-i itaat ve inkiyadda ve bu saffet-i Celile-i farika-i dinle müftehiran-ı ebediye add ve itikat etmekte bulunan zeki ve fatin 50.000 nüfusu mütecaviz kaza ahalisi merkez vilayete 66 makam-ı livaya 24 saat bad mesafesi saikasıyla şimdiye kadar bir vali-i zişan-ı devran kazamızı teşrif buyurmadıkları gibi bazen de teşrif eden mutasarrıflar dahi saika-i ittihad menafi-i şahsiyeleriyle hasr-ı işigal ederek ahali ve arazinin derece-i istidadını nazar-ı itibara almadığından vuku bulan istirhamatı dahi terviç eylemediklerinden envar-ı maarif ve esmar-ı ticaret ve edvar-ı sinai ve terakkiyat-ı ziraiyeden külliyen mahrum ve meyus kalınması kazamızın mutasarrıflığa tahvilini iktiza etdirmektedir.

3. maddede; çeşitli zahireyi ihraç etmeye müsait mübarek topraklarına rağmen basit bir tohum dağıtım şubesi olmadığından gerekli gelişmenin gösterilmediği, nakliyenin yetersizliğinden açılacak fabrikaların açılmadığı, Elbistan'ın sınır komşuları olan Gürün, Darende, Akçadağ gibi yerler ahalisinin cahilce bir ittifakla Göksun kazası taraflarında; yağma, kervan soyma, hayvan çalma hatta adam öldürme gibi suçlar işledikleri sınırda hayvan kaçakçılığı yaptıkları, asker kaçaklarına yataklık yaptıkları gibi hükûmetin bilgisi dışındaki saklı nüfusun taburlar teşkil edecek kesafette olduğundan dem vurularak bu kanun ve ahlâk dışı hareketlerin de söz konusu kazaların il yapılacak Elbistan'a bağlanması ile önlenilebileceği

³ Günümüze bu ormanların hiçbirini gelememiştir.

belirtilmiştir.

Üçüncüsü Kazamızın arazisi zehair-i mütenevvia ihracına kabiliyetli ve bervech-i masruf araz-i vasianın kısm-ı küllisi sulu bulunmağla fevt-i ğaladan emin ve bilad-i mücavirenin muhafaza-i hayat ve refah hallerine hizmet etmeğe müstait bir arazi-i mübareke bulunduğu halde bir tohum tanzim şubesi olmadığından arazisinin derece-i istidadı nisbetinde ziraata ehemmiyet verilmemekte ve su ile tahrik olunan un ve şeker ve yün vs. fabrikalarının icadına istikrarlı olduğu halde vesait-i nakliyenin mağduriyetinden naşi rağbet edilmemekte olduğundan gerek ahalimiz gerek hazine-i celile bu arazi-i müsteideden pek istifade edememekte ve bu ise kazamızın merkez vilayet ve livaya bad mesafesi bulunması cehetiyle esbab-ı terakki ve istikmal edevatına bakılmamasından neşet etmekde olduğu gibi inzibat cihetinden dahi Sivas ve Mamüratü'l-aziz vilayetlerine tabi ve kazamızla hem hudud bulunan Ağcadağ Kazası ahalisi ve Gürün ve Darende kazaları kararı ve bunlara muttasıl Elbistan hududunda bulunan ahali umumen ve hissien taife-i ekraddan hem sınıf ve hem meşreb olmak münasebetiyle meyanlarındaki müzaheret iktizası birbirine müzaheret-i cahilede bulunarak kazamızla hem civar bulunan Göksun Kazası hududları dahilinde nehb-i emval, ahz-ı hayvan ve talan-ı kerban ve itlaf-ı nefis gibi pek çok hareket-i haşyet ve efal-i habaiseyi ifa ve irtikap edegelmekte ve askeri firarlar ile erbab-ı şekavet içlerine tahsin eylemekte olup vilayet-i erbaanın münteha-yı hududları olmak münasebetiyle her ne kadar kazamız hükümetçe derdest ve hapislerine müsaraat olunuyorsa da bazen tecavüz ü hudud ve bazen de teksir-i muhabere ile elde edilemeyerek icraat-ı hükümet çaresiz kaldığı gibi hudud başlarında bulunmaları cihetiyle de senevi elli-altmış bin ağnam firar ettirerek hazineyi celileye izrar etmekte buldukları ve ketm-i nüfus olarak birkaç tabur teşkil eder nüfus u mektumelerinden başka içlerinde olan pek çok askeri firarlarını ketm ve ihafe eylemeleri gibi muhalif-i kanun ve hareket-i na meşrularının önünün alınması işbu kazaların kazamıza zam ve ilhakiyla tevhid-i merkez edilerek mutasarrıflığa tahviline vabestedir.

4. maddede adli yönden sıkıntılar ele alınarak bir olay olduğunda ile, hele eyalete ulaşmak için uzun mesafeler kat etmek zaruretinin hem pek çok hak kaybına hem yolun meşakkatlerine katlanmaya sebebiyet vermesi neticesinde kazanın dengesi bozulmakta olup bu durumun önünün de ancak il olarak alınabileceğinin açık olduğu vurgulanmıştır

4.sü cihet-i adliyece kazamızın cinayet ve istinaf mahkemeleri kazamıza 24 saat mesafede olan Maraş ve heyet-i inhamiyesi 66 saat mesafede bulunan Halep'te olmak ve son derece de suret-i mesafesinin badiyeti bulunmak cihetiyle bir cürüm vukuunda matlu olan kimseler meşak-ı seferiyeyi gözeterek ketm-i şehadeti mecbur olmağla pek çok hukuk u şahsiye ve umumiyeye zayi edilerek kazamızın idare-i sabitesi bozulmakta olduğundan salifü'l-istirham kazamız idaresi mutasarrıflığa tahvil kılındığında bu gibi mahzurat-ı mühimmenin dahi uğru alınmış olacağı bedihidir.

5. maddede elli binden fazla nüfusu olan bir yerde adi suçların eksik olmayacağı aşikâr olmakla, şahısların istinabe⁴ talebi kabul edilmeyerek her türlü hava şartlarında kimi şahit, kimi zanlı sıfatıyla uzun yollar kat etmek zorunda kalmakla bunun için kendilerine bir sefer masrafı verilmemekte, bu kişiler çiftinden çubuğundan uzak kaldığı için geliri düşmekte dolayısıyla vereceği aşar da azalmakta haliyle hem ahali hem de hazine zarar gördüğü gibi her türlü hava şartlarında yapılan bu seferlerde can kayıpları dahi yaşanmaktadır bunun dahi önlenebilmesi kazamızın il olmasına bağlıdır denilmektedir.

Beşincisi elli bini mütecaviz nüfusu havi bir kazanın her gün vukuat-ı âdiyeden hali olmayacağı umur u müsellemeden olup bu cihetle kazamız dâhilinde cürm ü adi vaki oldukça istinafen ve bidayeten her sene beş altı yüz nüfus maznun ve şahit sıfatıyla livaya talep olunmakta ve bu talep olunan eşhas mevki hasebiyle kar u kış demeyerek livaya gitmeye mecbur

⁴ Bir davanın görülmekte olduğu mahkemeye gönderilmek üzere, başka bir yerde bulunan şahidin ifadesinin bulunduğu yerdeki mahkemece alınması (Devellioğlu, 1984 : 552).

edilmekte ve her sene birkaç kimesnenin yolda donarak telef-i nefse sebebiyet verilmekte ve şahit sıfatıyla livaya talep olunan kimesnelerin yolda kar u kışta yolun hususiyeti ve kıstan hayluleti hasebiyle ifadelerinin istinabe tarifıyla kazamız mahkemesinde alınması için vaki olan istida ve istirhamları kabul edilmeyerek masarîf-ı külli ihtiyarına mecbur edilmekte ve bera-yı istima livaya azimet eden şahitlere dahi bervech-i kanun masarîf-ı seferiye verilmemekte mevsim-i hasat ve ziraat gözetilmeyerek vakitli vakitsiz ahalimiz çift ve çubuklarından tatil ile livaya celp edilmekte oldukları mağduriyetlerini müstelzim bulunmakla beraber varidat-ı aşariyeye dahi haylü nakise-i irat etmekte bulunduğundan salîfî'l-arz bu cihetten dahi kazamızın mutasarrıflığa tahviliyle ahalimizin mağduriyetden vikâyesini intizaren ulu'l-emre arz ve esbab-ı lazîmesinin istikmalini istirham eyleriz.

6. maddede Osmanlı Devletinin varlık sebeplerinden olan toprakları arasındaki irtibatın temini, askerlerin gereken yerlere sevki, servetin artırılarak yaygınlaştırılması, genel huzurun sağlanmasına yönelik harcamalarından kazamız hakkını almadığı, o kadar tahsisata rağmen yolların kifayetsizliğinden kendisine bağlı veya bir şekilde alakalı olan yüz kırk adet belde ile de kasım ayı başından mayıs ayının sonuna kadar doğru dürüst geliş gidiş bile yapılamadığından büyük zararlara uğranıldığı bu sıkıntıların kaza idaresi ile değil ancak güçlü bir il idaresine geçmekle mümkün olacağını söylemeye lüzum bile olmadığı ifade edilmektedir.

6.sı Memalik-i Mahruse-i Şahane'nin terakki-yi servet ve yek diğeriyle irtibat ve muvasalat ve sevkîyat-ı askeriyenin teshil ve istirahat-ı umumiyenin tekmili maksad-ı aliyesi üzerine tesis etmiş olan tarik-i bedelatından şimdiye kadar binlerce lira raddesinde tediyatda bulunduğu halde mare'l-arz İhtiyacat teminine ve zaruretimizin define medar olacak tariklerden bir zirai mahalli bile tamir ve inşa edilmediği şöyle dursun teşrin-i sani iptidasından mayıs nihayetine kadar yolların battal kaldığından 140 adet karadan kazaya ve kazadan karaya mürur ve ubur mümkün olmaz dereceye gelerek ziraat ve ticaretin geri kaldığı idhalat ve ihracat-ı mahalli içinde muhtac olduğumuz kısım-ı tarikinun hazineyi ıslah ve imarı cihetiyle gidilememesinden naşi değil ahalice, sevkîyat-ı askeriyeye dahi haylü kesada telif olarak zayıat-ı azime vukua geldiği ve muahede-i bedenen ifa-yı hizmet edeceklerimiz ise 66 saat bad mesafedeki merkez vilayet tarafına gönderilerek ondan da kazamızca bir maksat ve istifade hasil edilemediği velhesil envai terakkiye müstaid ve sai bulunan ahali ve arazi-i münbite-i vasianın esbab-ı terakkisinden sarf-ı nazar edilmesi muvafık görülemediği ve bu gibi umur u mahallinin istihsal ve icrası ise kaza idaresiyle hasil olamayıp ancak merkez mutasarrıflık gibi kuvvetli bir hükümetin vücudunu icab ettirmekte olduğu azade-i beyandır.

7. maddede kazamızın geniş ve verimli arazisi dut yetiştirmeye pek müsait olup buna bağlı olarak gereken önem verildiği taktirde ipek üretimi ve ihracında büyük bir artış olacağı bunun da ahalimizi zenginleştireceği gibi hazineye birkaç kat daha fazla vergi akışı da cabası olacaktır bu durumun tahakkuku için de kuvvetli bir idarenin sürekliliğine ihtiyaç duyulduğundan bunun temini dahi her halükârda mutasarrıflığa dönüştürülmemiz ile mümkündür denilmektedir.

Yedincisi Kazamızın arazi-i vasiası tedabir-i servet nokta-i nazarınca en mühim ve müstebân olan ipek ihracı için dutluğa pek memul kabiliyeti olduğu elyevm hirasat kabilinden olan tecrübesiyle sabit ve ziraate olan istidadı Anadolu içerisinde küçük Mısır demeye layık bir derecede bulunup salîfî'l-istirham esbab-ı alânın istikmalıyla dut kıranların umumen garet ve ziraatın teshil ve terfisine ehemmiyet verildiği takdirde kazamız bedelat-ı öşriyesi sene-i sabıkasından birkaç derece fazla varidat husule getireceği ve bu fazla hasılatın hem Hazine-i Celile ve hemde ahalimiz istifade-i azimede bulunacağı muhakkak olup ve bunun husul.....olması vech-i meşruh üzere kuvvetli bir hükümetin nezaret-i mütemadiyesini icab ettirmekte ve bu kuvvetin istikmal dahi kazamızın her halde mutasarrıflığa tahviline mütevakıf bulunmaktadır.

8. maddede Elbistan'a sınır komşusu olup, çoğu işini Elbistan'da gören bu ilçelerin kendi illerine ve Elbistan'a uzaklıkları mukayeseli bir şekilde verilerek adı geçen yerlerin

Elbistan'a daha yakın ve çeşitli cihetlerden Elbistan'a muhtaç olmaları hasebiyle Elbistan merkez ittihaz edilmek suretiyle Darende, Akçadağ, Besni, Göksun, Gürün ve Aziziye' (Pınarbaşı)nin buraya bağlanarak yeni bir mutasarrıflık teşkilinin vacip derecesinde şart olduğu zikredilmektedir. İşin ilginç tarafı daha uzak ve başka mutasarrıflıklara bağlı kazalar için bu teklif yapılırken kendisine bağlı ve çok yakın mesafedeki (bugün 27 km.) nahiyesi Efsus'un (Afşin) ayrı bir mutasarrıflık olması temenni edilmektedir.

8.si münteha-yı hududu Malatya sancağına 24 saat masafesi olan Behisni Kazası, Kazamıza 12 ve 18 saat mesafesi olan Ağçadağ Kazası 9 ve münteha-yı hudud Sivas vilayetine 30 saat mesafede olan Darende Kazası 8 ve yine Sivas'a 24 saat mesafede olan Gürün kazası 12 ve yine Sivas'a 20 saat mesafesi olan Aziziye Kazası 14 ve münteha-yı hududu Maraş Sancağına 24 saat mesafede olan Göksun Kazası 10 ve ezher cihet kaza teşkiline elyak bulunan Efsus Nahiyesi dahi 8 saat olup işbu kazalar ticaret-i hayvanat ve ve kiramat ve hayvanat-ı mütenevvia ve eşya-yı ticariye ve saire misüllü ahz ve itada kazamıza muhtac ve ol babda ve merkez ticaretleri mesabesinde olmak ve hududları birbirine mülahık ve mütedahil bulunmak hasebiyle saadet-i mülk ve millet-i suhulet ve idare-i hükümet nokta-i nazarından mezkur kazaların kazamız Elbistan'a zam ve kaza teşkiline istidadı bulunan Efsus Nahiyesinin de Halep Vilayetine merbut bir mutasarrıflığa tahvilini vücub derecesinde göstermektedir.

9. madde çok iddialı bir madde olup Elbistan kazasının gelirinin Maraş Livasına denk olduğunun resmi kayıtlardan müşahede edilebileceği, Elbistan'a katılmaya dünden razı olan Gürün, Darende, Akçadağ ve Besni ve Göksun ve Aziziye kazalarının ilhakıyla, yaz mevsiminde öşür vergisinin membaı olması ve güvenlik ve düzen bakımından da Maraş'tan avantajlı olduğu nazar-ı itibara alınarak Elbistan'ın il olduğu taktirde gelirinin Maraş'ı kat be kat geçeceği, ilçenin il yapılması için harcanacak paranın bu tasavvurun gerçekleşmesi halinde kazanılacak büyük menfaatlerin yanında hiç mesabesinde olduğu dolayısıyla kaz gelecek yerden tavuk esirgenmeyerek adı geçen yerlerdeki vatandaşların ilerlemeden beri bırakılmaması istirham edilmektedir.

Dokuzuncusu kazamızın nüfus ve varidat seviye vesairesi Maraş Sancağına muadil olduğu kuyud u resmiye ile sabit bulunduğu ve livaya tahvil olduğu takdirde varidat tahsili Maraş'ın varidatına kat kat tevfiik edeceği gibi eyyam-ı sayfa Öşürün cavelengahı olmak münasebetiyle asayiş ve inzibat nokta-i nazarında Maraştan ziyade haiz-i ehemmiyet olduğu derkâr ve civarımızda bulunan herhangi vilayete rabt edilse müntehe-yı hududa tesadüf etmekle icraat-ı acelede tehir-i muameleye uğrayacağı bedihi ve aşikâr olup ve ticaretleri kazamıza meşrut olan ve mevki-i coğrafisi cihetiyle kazamıza zam ilhakına münasib-i tamları bulunan Gürün, Darende, Ağçadağ ve Behisni ve Göksun ve Aziziye kazalarının zam ve ilhakıyla inayeten husule gelecek menafi-i kebireye karşı kazaların mutasarrıflığa tahvilindeki masarifi zaruriye bakılmayarak saadet-i terakki ve servet-i araziden kazamız ahalsinin mahrum bırakılmamasını istirham eyleriz.

10. maddede Elbistan'ın medeni görgülü bir şehir olarak tanındığı, kadim medreselerinde pek çok saygı değer âlim yetiştirdiği, bu olumlu ve ehemmiyetli durumu ile devlet teşkilatında müstakil bir vilayet olması konuşulurken Bab-ı Ali'de kâtip olan Maraş ileri gelenlerinden Kenan Bey'in bu tasavvurun gerçekleşmesi halinde Maraş'ın Elbistan'a tâbi hale geleceğinden bahisle buna mani olduğu, binaenaleyh medreselerin yıkık dökük, vakıf eserlerinin yerle bir olduğu bunlardan daha elim ve vahim olmak üzere on binden fazla nüfusu istiap eden kaza merkezinde bir ilkokulun dahi olmamasının batıl inançlara sahip cahillerin günden güne çoğalması sonucunu doğurduğunu ki böyle feci akıbetlerin önünün alınmasının yegâne çaresi de il olmak olarak görülmektedir.

Onuncusu merkez kazamız olan Elbistan Kazası asar-ı salifede müsteid medaris muhtevi pek çok efdal ulema yetiştirmiş bilad-ı marufe-i mütemeddineden olduğu asar ve tarihi ile müsbet ve ehemmiyet-i mevkisi dahi hin-i teşkilatta merkez vilayet olmak üzere şura-yı devletçe müzakereye vaz olduğu halde ol sırada Bab-ı Alide kâtip bulunan Maraş

eşrafından Kenan Beg Elbistan kazası merkez vilayet olduğu takdirde Maraş livası Elbistan'a rapd edileceğini ve bu ise minel kadim Elbistan Kazasına hakim bulunan Maraş eşrafının bilakis Elbistan'a tabi olmaları iktiza eyleyeceğini der hatır ederek, değil vilayet merkezi ittihadına razı olmak müstakil mutasarrıflığa şayan iken salifü'l-beyan Maraş eşrafının Elbistan Kazasına olan nüfuz hakimiyetlerini siyaneten Maraş'a tabi olarak kaza idaresinde bıraktırmıştır. ve bu yüzden mevcut medreseler harab ve evkafi münderis olarak elli bin nüfusun mesarefe-i hizmet etmekte bulunan ulema ve talebe nakise-i arız olduktan başka senevi masarîf namına ahalinin vermiş oldukları tahminen 60.000 guruşa karip masarîf hissesinden dahi yüz kırk parça karamız müstefid olmak şurda dursun on bin nüfusdan ziyade bulunan nefsi-i kazamız derununda henüz bir mekteb-i iptidaiyeye nail-i necat olamaması cihetiyle kazamızda itikad-ı batıl ashabı teksir etmekte ve bu gibi mefasidin uğrunun alınması herhalde salifü'l-arz kazamızın mutasarrıflığa tahviline mütevaffık bulunmaktadır.

Bu on maddelik izahattan sonra hülasa-yı meramımız diyerek il olma isteğinin gerekçeleri biraz kısaltılarak aşağı yukarı tekrar sıralanmakta ve dilekçeyi veren vekillerin isim ve mühürleri ile hitama ermektedir.

İSTİDAYI VERENLER;

1-Ed dai Reisü'l-ulema
Elbistan kazası müderrisi
Nakibzade Mustafa Kamil
2-Hacı Mehmed Ağa zade
Ali Rıza
3-Nakibzade Mehmed
Emin
4- Ed dai Müderrisinden
Müftülü zade Turab-ı
ikdam Süleyman
5-Müftülü zade Ali Rıza
6-Rıza Efendi zade
Mehmed Tahir

7-Hacı Mustafa Ağa zade
Şirahbil
8- Hacı Emin Ağa zade
9- Hacı Halil zade Veli
Hayri
10- Hamza zade Osman
Hamdi
11-Çanak zade Hasan
Hüseyin
12-Kışlal zade Ömer
Hamdi

13-Söylemez zade
Hüseyin Naci
14-Fakı zade Ökkeş
Mesih
15- Protestan milletvekili
Mekriyan Ohannes
16-Ermeni milletvekili
Değirmenciyan
17-Katolik milletvekili
Sağdıyan

Burada adı ve mührü bulunan son üç vekilin Ermeni kökenli oldukları görülmektedir. Lakin Osmanlı millet sistemine göre üç farklı cemaati temsil etmektedirler zira bu sistemde insanlar etnik kökenine göre değil mensup oldukları mezheplere göre tasnif edilmekte olup bugünkü millet anlayışımızdan çok farklı bir durum söz konusu idi şöyle ki; buradaki örnekte de olduğu gibi, şimdi geçerli anlayışa göre üçü de aynı milletten olan kişiler ayrı millet olarak addedilirken, yine bugün bambaşka milletler olarak bildiğimiz ama aynı mezhebi paylaşan Yunan, Bulgar, Sırp, Rumen, Gürcü vb. bir çok millette Osmanlı tasnifinde “Ortodoks milleti” Türkler, Araplar, Boşnaklar, Arnavutlar, Çerkezler, Gürcüler, Abazalar, Çeçenler Acemler vb. “Müslüman milleti” mülahasası dahilinde idi (Ortaylı, 2002 : 216-220; Adıyeke, 1999 : 255-261; Küçük, 1985 : 1007-1024).⁵

2. belgemiz ise 14 Ağustos 1918 (7 Zilkade 1336 /14 Ağustos 1334) tarihinde Dahiliye Nezareti'nin konu ile alakalı üç ilin mutasarrıflarına hitaben; Elbistan ile Sivas Vilayetine bağlı Darende ve Gürün Kazalarının müstakil bir il haline getirilmesi, Aziziye (Pınarbaşı/Kayseri) Kazası'nın da Sivas'tan alınıp Kayseri'ye bağlanması talebinin olduğu ve bu vilayetlerin mülkî amiri olarak bu hususta kendilerinin mütalaaları sorulmaktadır. (BOA,(DH.İ.UM),10/1). Bu durum muvacehesinde Sivas Valisi İsmail Bey duruma olan fevkalâde vukûfiyetini, vatansever devlet adamı şuurunu ile izah ettiği cevabî yazısında; Vazifesi gereği buralara sık sık gidip geldiğini, en son 10 gün önce bu kazaları dolaştığını belirterek, Darende ve Gürün'ün Sivas'ın 10 kazası içerisinde merkeze en uzak kazalar olup, Gürün 140 km. ve 28 saat mesafede iken Darende ile arada yol dahi olmayıp, buraya Gürün üzerinden ancak 36 saatte ulaşılabilirdiğini keza Aziziye'nin de Sivas'la doğrudan bağlantısının olmayıp Şarkışla cihetiyle 29 saatte ulaşılabilirdiğini, cesim bir kaza olup 140 parça köye malik olan Elbistan'ın da Maraş'la arasında, sarp dağlar aşmak suretiyle ancak 18 saatte alınabilirdiğini, mezkûr üç kazanın arazi ve

⁵ Bu konuda geniş bilgi için bkz. (Eryılmaz, B.,Osmanlı Devletinde Millet Sistemi, 1992).

tabii teşkilat yönünden adeta bütünleştiği, aynı sebepten etraftan tecrit edilerek kaderlerine terk edilmiş göründüklerini, Elbistan'ın onları mensucat ve meyve pazarı, diğerlerinin ise Elbistan'ı zahire ve iâşe pazarı addettiklerini, adlî yönden de Darende ve Gürünlü mücrimlerin merkezle aradaki uzun mesafeden bilistifade Elbistan, Maraş, Malatya'ya kaçtıkları ve yakalanmalarının yazışmalar vs yüzünden uzun zamana yayıldığını, zaten coğrafi konum itibarı ile de Sivas'ın Karadeniz sath-ı mailinde, Gürün-Darende'nin Akdeniz sath-ı mailinde yer aldığını, bu kazalar halkının ancak cinayet gibi mecburî durumlarda livaya geldiklerini diğer bütün işlerini Elbistan-Maraş-Antep'te hallettiklerini hatta o kadar ki Sivas-Gürün arası muvasalatın hiç hükmünde olmasından mütevellit şose yolun otlarla kaplandığını, Elbistan ile ise dağlardan gidip gelmekten tabii yollar meydana geldiğini, tabiatın ve insanların bu denli imtizacına rağmen Darende ve Gürün'ün Elbistan'dan ayrılıp Sivas'a bağlı kalmasında ısrarın faydadan çok mazarrata sebebiyet vereceği, birleşmelerinin Sivas'ı da rahatlatacağını Aziziye'nin de Sivas'tan çok Kayseri ile alâkadar olduğunu, aralarının şose yolla 14 saat olduğunu ki bu mesafenin bağlı olduğu Sivas'a olan uzaklığın ancak yarısı mesabesinde olduğunu adı geçen kazanın 300 e yakın köyünden yakın olanlarının Şarkışla ve Kangal'a verilmek suretiyle kendisinin de Kayseri'ye bağlanmasının münasip olacağını belirtmiştir (BOA,(DH.İ.UM),10/4).

Mütalaası sorulan Maraş mutasarrıfı Ata Bey'de 24 Ağustos 1918 (17 Zilkade 1336/24 Ağustos 1334) tarihli cevabında Sivas valisinin ifadelerini neredeyse birebir tekrar ederek, son olarak ta aradaki uzaklıktan mütevellit bütün kış ayları boyunca gidiş gelişin olmadığını netice itibarıyla mevzu bahis üç kazanın birleştirilmesinin devletin ve milletin menfaatine olacağını ifade etmiştir (BOA,(DH.İ.UM),10/3).

Kayseri Valisi Kemâl Bey'de tasavvurun müspet olduğunu ve desteklediğini beyan etmişse de (BOA,(DH.İ.UM),10/2). bakanlık sadece Aziziye Kazası'nın Sivas'tan alınıp Kayseri'ye bağlanmasını kabul, diğerini reddederek şimdilik böyle bir tasavvurun olmadığı belirtilmiştir (BOA,(DH.İ.UM),10/6).

“Cumhuriyetin 100. Yılında 100 il ve 1000 ilçesi ile güçlü Türkiye” sloganı ile yeniden gündeme güçlü bir şekilde gelen il olma arzusu ile kendince layık olduğunu iddia eden bir çok ilçenin hepsinin bu hülyayı gerçekleştirilmesi elbette mümkün değildir, yukarıda da bahsettiğimiz yedi bilim adamının ortak çalışması bu konuda çok mantıklı gözükmekte ve referans alınması icap etmektedir AHP (Analitik Hiyerarşi Proses) yöntemi icabı alt kriterler, ikili ve çoklu mukayeseler, matrisler oluşturmalar, öncelik vektörlerinin belirlenmesi gibi bir çok kriterin birlikte uygulanması sonucu; Elbistan uzaklık bakımından Ereğli'nin önünde (Ereğli kendi iline 153km.) merkez ve bağlı yerler nüfusu ile 4. (Alanya 1.) yüz ölçümünde 2546 km kare ile Fethiye'nin ardından 2., bağlanabilecek ilçe sayısı 7 olarak ta Bergama ile 1. liği paylaşmakta bütün bunların sonucunda oluşan genel tablo ise ;

Tablo 2: İl Olmaya Müsaitlik Katsayısı

İL OLMAYA UYGUNLUK SIRASI	İLÇELER	İL OLMAYA MÜSAİTLİK KATSAYISI %
1	ALANYA	33
2	BANDIRMA	20
3	FETHİYE	11
4	ÖDEMİŞ	8
5	ELBİSTAN	8
6	BERGAMA	7
7	ERCİŞ	7
8	EREĞLİ	6

(Güngör vd., 2010, s. 7-14).

Son olarak da Elbistan'ın il olması halinde atalarımızın 1909 tarihinde yaptığı gibi bağlanabilecek yerlerin hâlihazırda bağlı olduğu yerle, Elbistan arasındaki mesafeye bakarak

konuyu hitama erdirelim, tarihin faydası geçmişten ders çıkarmak, devletin varlık sebebi tebaasının huzur, mutluluk ve refahını sağlamak, kolaylaştırmak olduğunu hatırlatarak.

Tablo 3:Elbistan'a bağlanabilecek ilçelerin Mesafesi

İlçenin Adı:	Bağlı olduğu il	Bağlı olduğu ile Uzaklığı	Elbistan'a uzaklığı
1 Ekinözü ⁶	K.Maraş	160 km.	20 km.
2 Afşin ⁷	K.Maraş	133 km.	27 km.
3 Nurhak ⁸	K.Maraş	153 km.	43 km.
4 Göksun	K.Maraş	80 km.	70 km.
5 Darende	Malatya	108 km.	60 km.
6 Sarız	Kayseri	127 km.	88 km.
7 Gürün	Sivas	138 km.	89 km.
8 Tufanbeyli	Adana	179 km.	129 km.

9

SONUÇ

Elbistan 170 yıl (1337-1507) Dulkadiroğullarına payitahtlık yapmış tarihi Neolitik çağa kadar uzanan milattan önce 4000 tarihinden beri de meskûn olan bir şehirdir. Gerek bu çok eskilere dayanan mazisi gerekse coğrafi konumu bakımından bağlı olduğu vilayetle aradaki uzak mesafeden mütevellit çok çeşitli farklılık (Coğrafi bölge, iklim, bitki örtüsü, geçim şartları, mahallî konuşma şekline varıncaya kadar) ve bu durumun tabii neticesi olarak imkânlardan yeterince istifade edememe ve layık olduğu mevkie bir türlü gelememenin sebebi Elbistan halkınca ilçe olmanın mahdut imkânlarına bağlanmış bu durumdan kurtulmak için müteaddit teşebbüslerde bulunulmuştur. Bu arzunun pek te haksız sayılmaması gerektiği 125 yıl önce merhum Sivas valisinin pek güzel izah ettiği gibi rakam ve kavramlarla anlatılırsa; Elbistan ile K. Maraş'ın arası 158 km'dir ve bu mesafe Türkiye'de il ilçe arası uzaklığı için benzeri nadir görülecek bir uzaklıktır, (ili ile arasındaki mesafesi bu boyutlara yakın olan yerler varsa da onların il olmak gibi bir iddiası yoktur) Kahramanmaraş Akdeniz Bölgesinde iken Elbistan Doğu Anadolu Bölgesinde, Kahramanmaraş'ta Akdeniz iklimi ve maki bitki örtüsü görülürken Elbistan'da kara iklimi ve Bozkır bitki örtüsü görülür, ilkinde pamuk, narenciye, incir bilumum sıcak iklime mahsus ve narin ürünler yetişirken ikincide ancak şeker pancarı, tahıllar ve baklagiller gibi soğuğa dayanıklı ananevi ürünler yetişebilir. Ayrıca Elbistan Türkiye'nin 4. Büyük ovasına sahip, içinden Türkiye'nin sayılı nehirlerinden Ceyhan Nehri'nin geçtiği (ve doğduğu) fabrikalara haiz, yüz kırk iki bin nüfusa malik bir şehirdir. Böyle tarihe, coğrafi konuma, zenginliklere sahip, önceki yüzyıllarda da payitahtlık yapmış bir beldenin insanları pek tabiidir ki bazı devlet işleri için üç yüz kilometreden ziyade yol katetmek, boşa zaman ve para sarf etmek istememekte, medeniyetin meyvelerinden daha fazla istifade etmeyi, bununla bağlı olduğu ilin lütfetmesi ve uygun gördüğü kadarıyla değil de müstakil olarak direkt merkezle görüşüp almakla mümkün olacağını düşünmektedir. Ayrıca "asrın felaketi" diye tabir edilen ve on bir ilimizi derinden etkileyen 6 Şubat 2023 Depreminin -ikincisinin- bizzat merkez üssü olan Elbistan, 1999 da aynı acıyı yaşadıkten sonra il yapılarak kısa sürede yaralarını daha iyi sarma imkânına malik olabilen Düzcce misalindeki gibi il olmayı bu defa daha öncekilerden çok daha fazla arzulamaktadır. Bu durum bulabildiğimiz mevcut belgelere göre en az yüz yirmi beş yıldır devam etmektedir.

⁶ 1990 yılında Elbistan'dan ayrılarak ilçe olmuştur <http://www.ekinozu.gov.tr/> (28.04.2024).

⁷ 1944 yılında Elbistan'dan ayrılarak ilçe olmuştur <https://tr.wikipedia.org/> (28.04.2024).

⁸ 1990 yılında Elbistan'dan ayrılarak ilçe olmuştur <https://tr.wikipedia.org/> (28.04.2024).

⁹ Adı geçen yerleşim yerleri arasındaki mesafeler <https://www.illerarasimesafeler.com/> internet adresinden alınmıştır (28.04.2024).

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Mektubi Kalemi (BOA,(DH.MKT.), 2735/86,1-3).
Başbakanlık Osmanlı Arşivi İdare-i Umumiye (BOA, (DH.İ.UM),10/1-6).

Telif Eserler

- Adıyeke, N. (1999). “Islahat Fermanı Öncesinde Osmanlı İmparatorluğunda Millet Sistemi ve Gayrimüslim Yaşantılarına Dair”. *Osmanlı Ansiklopedisi*. 4, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 255-261.
- Alparslan, Y., Yakar, S., (Ed.) (2011). *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları Hükûmeti*. K.Maraş : Öncü Basımevi.
- Bolulu, H. (2018). “461 Numaralı Elbistan Şer'iyeye Siciline Göre Elbistan (1892-1900) ”. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5 (18), s. 385-400.
- Cahen, C. (1992). *Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi*. Çev. YaşarYücel-Bahaeddin Yediyıldız, Ankara : TTK Yayınları.
- Devellioğlu, F. (1984). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* (6. Baskı). Ankara : Aydın Kitabevi.
- Eryılmaz, B. (1992). *Osmanlı Devletinde Millet Sistemi*. İstanbul : Ağaç Yayıncılık.
- Güngör, İ., Bakan, H., Aksu, M., Kiremirçi, S., vd. (2010). Türkiye’de İl Olması Uygun Olan İlçelerin Ahp Yöntemiyle Belirlenmesi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), s. 1-16.
- Kılınç, G.,Gülersoy, N. Z., (Mart 2007). Türkiye’deki İlçelerin Kentleşme Derecelerine Göre İl Olma Potansiyellerinin Değerlendirilmesi. *İTÜ Dergisi*, 6 (1), s. 72.
- Kurt, Ş. vd. (1993-1994). *Elbistan Cumhuriyet'in 70. Yılında*. İstanbul : Özgü Yayınları.
- Küçük, C. (1985). “Osmanlılarda Millet Sistemi ve Tanzimat”. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*. 4, İstanbul : İletişim Yayıncılık, 1007-1024.
- Ortaylı, İ. (2002). “Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi”. *Türkler Ansiklopedisi*. X, Ankara: yeni Türkiye Yayınları, 216-220.
- Öztürk, S. (2006). *Osmanlı Salnamelerinde Maraş Sancağı (1284-1286\1867-1908)*. C. 1, İstanbul : Düzey Yayınları.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. 2, İstanbul : MEB Yayınları.
- Taşdemir, M. (1995). “Elbistan” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 11, İstanbul : Türkiye Diyanet Vakfı, 1-3.
- Tuğlacı, P. “Elbistan”. (1985). *Osmanlı Şehirleri*. İstanbul : Milliyet Yayınları.
- Turan, O. (1985). *Selçuklular Zamanında Türkiye*. İstanbul : Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yinanç, M. H. (1993). “Dulkadirliiler” *Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi*. 3, Ankara : Milli Eğitim Basımevi, 560-573.
- Yinanç, M. H. (1993). “Elbistan” *Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi*. 4, Ankara : Milli Eğitim Basımevi, 223-230.
- Yinanç, R. (1989). *Dulkadir Beyliği*. Ankara : Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- <http://www.ekinozu.gov.tr/> (28.04.2024).
- <https://tr.wikipedia.org/> (28.04.2024).
- <https://www.illerarasimesafeler.com/>(28.04.2024).

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Âlemnümâ İnsan ve Toplum, Cilt 1, Sayı 1, 2024

Yazarların Katkı Oranı

1. yazar %100 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür

Herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından destek alınmamıştır.

Etik Komisyon Onayı

Etik kurul onayı gerektiren bir çalışma yoktur.